

לוי אשכול מכניס ידו לכיס - ומשלם לדתיים מכספך

החתן את האגרה, הוא נדרש לשלם תוספות: לרב המסדר את הקדושין, לשמש, תרומה מיוחדת לקופת עזרת תורה התומכת ברבנים עניים.

מי רוצה בשר כשר?

המועצות הדתיות שילמו בשנה האחרונה, בשביל רבנים ועובדים, סכום שהגיע לכדי 4,567,794 ל"י. אנשים אלה הועסקו ברובם בקשר לחשיטה. עופות ובהמות הנמכרים בשחקי הארץ מגיעים לחנויות כמעט כולם, כשהם נושאים את החותמת הכחולה הנושאת מלה אחת, "כשר". אחוז בשר הטריפה, שאינו זוכה לחותמת זו, קטן מאד. בתל-אביב — הצורכת כמעט מחצית ממות הבשר הנאכל בכל הארץ — מגיע אחוז השחיטה הלא-כשרה ל-8% בלבד.

בימי הצנע הציעו שר-הקיצוב דוב יוסף לכל הצרכנים לבחור לעצמם אטליו, בו יקבלו את מנת הבשר שלהם. 92% מן הצרכנים נרשמו באטליונים כשרים — דבר המשמש עד היום קלף בידי הרבנות, כי רצון האוכלוסיה הוא המחייב את ההוצאה הכספית המיוחדת להבטחת הכשרות בבתי-המטבחיים.

זוהי קביעה מטעה. כי עקרת-הביית נרשמה באטליו המצוי — ובעת המישאל היו בתל-אביב קרוב ל-300 אטליונים כשרים ורק כעשרה לא-כשרים. לא מפני שהלא-כשרים לא מצאו לקוחות, אלא שעריית תל-אביב אסרה פתיחת אטליו לא-כשר בתחומה. עד לקום המדינה, אפשר היה לקנות בשר טרף רק באותם רחובות עבריים שהשתייכו מבחינה מוניציפלית ליפו הערבית. עקרת-הביית, שחיפשה בשר באטליו הקרוב ביותר, נרשמה באטליו הכשר המצוי.

וכך, כדי לספק דווקא בשר כשר לאוכלוסיה אשר כלל לא בטוח ש-92% ממנה מעוניינים רק בבשר כשר, משלמת עקרת-הביית כמה אגורות נוספות לכל קילו בשר שניה מכניסה לסיר המשפחתי. האגורות האלו נגבות בצורת מס-שחיטה על כל ראש, העובר בבית-המטבחיים העירוני. מס זה בא לשלם לא רק את משכורתם של השוחטים, המשגיחים, המנקרים והבודקים מטעם הרבנות, המטפלים ישירות בבשר, אלא גם כדי לממן סעיפי-היצאה אחרים של הרבנות.

זהו נוהג מקודש בקהילות היהודיות בתפוצות. לראשי הגיטו היהודי אסור היה לגבות מסים מבני-העדה. אולם הם היו בכל זאת זקוקים לכספי-ציבור, לניהול המוסדות העדתיים, כמו חינוך, קבורה, בתי-הפילה. ומכיון שהיה ברור כי יהודים לא יאכלו בשר לא-כשר, ניתנה לראשי הקהילה רשות על-ידי השלטונות להטיל מס-שחיטה. מס זה מימנו את כל הצרכים הציבוריים של הקהילה.

עם קום מדינת ישראל נוצר מנגנון ממלכתי מסועף, האוסף את כל מאות המיליונים הדרושים לכיסוי ההוצאות הציבוריות. אולם הבר לא ביטל את הנוהג הישן של הטלת מס-שחיטה מנופה לכיסוי הוצאות דתיות אחרות. להיפך: בגיטו היתה הקהילה חוסכת בהוצאות השוחטים והמשגיחים, על מנת לקיים מכספי-השחיטה מוסדות חינוך וסעד. ואילו במדינת ישראל — מתה ההסתפקות במועט. מס-השחיטה המנופה בלא-הכני שוב אינו מכסה אפילו את הוצאות המנגנון העוסק בשחיטה. לעומת ארבעה וחצי מיליון ל"י, המוצאים ברובם על כל הכרוך בשחיטה, מכניסה השחיטה עצמה פחות ממיליון ל"י. את הגרעון — לא חשוב מה גודלו — מכסת תמיד הממשלה והרשויות המקומיות.

על יחס המועצות הדתיות לכספך, אפשר ללמוד משהו מפרשה השייכת לעבר הלא-רחוק. היה זה ב-1951 בשיתוף הנהגתו של מיטטר הצנע. מעט הבשר שהולק לתושבים תמורת תלושים הובא מחוץ-לארץ, ובבתי-המטבחיים המקומיים נשחטו רק ראשי-בקר ספורים. שר הצנע דוב יוסף הציע לפטר את כל המנגנון האדיר של שוחטים-בודקים-מנקרים-משגיחים, שקיבלו משכורת קבועה מן המועצות הדתיות. אך הרבנים התנגדו לכך בכל תוקף. "אמנם אין היום בקר לשחיטה מקומית", השיבו, "ולא ברור מתי יהיה — אבל את המנגנון הייחסי לקיים, לקראת היום שבו שוב תתחדש השחיטה." ומכיון שהדתיים היו חיוניים לקיום הקואליציה, התקבלה דרישתם.

וכך, משך ארבע-חמש שנים, ישבו מאות שוחטים, בודקים, מנקרים ומשגיחים בבתי-המטבחיים המובטלים, קיבלו משכורת מלאה מכספך אתה — עבור אפס-מעשה.

כמו הפגנת האחד-במאי

תקציב המועצות הדתיות עשיר ומגוון מאד. הוא מתחיל בשחיטה, עובר דרך מיקהאות ובתי-מרחץ, ומגיע עד לקיום שיעורים ומסיבות. לגבי סעיפים מסויימים יכולות להיות הדעות חלוקות, באיזו מידה חייב הציבור בכללו לשאת בהוצאות מיוחדות של הציבור הדתי, אך על נקודה אחת לא יתכן כל ויכוח: שאין לדרוש ממשל-המסים החילוני לממן מכספו מסיבות-חג ושיעורי תורה של חלק מאורחי המדינה, רק משום שהם נמנים אל מיפלגה מסויימת. ובכל זאת, תחת הסוואה של הסברה דתית והפצת תורה ממנות המועצות הדתיות חלק נכבד של הפעולות התרבותיות והחברתיות המוגשות לתחרי המפלגה הדתית-הלאומית. היה זה, כאילו שלם משרד התחבורה מתקציבו עבור מסיבות ליל-שבת והפגנות האחד-במאי של קיבוצי אחדות-העבודה.

לכן אין פלא בכך, שלמרות כל האגרות שהמועצות הדתיות גובות עבור השירותים שהם מגישות, יוצרות הן כולן יחד גרעון שנתי, שהסתכם, רק בשנה האחרונה, בלמעלה מחמישה וחצי מיליון ל"י. הגרעון הזה, שוב מכסה לא אחר מאשר אתה. לצורך זה הם מפצלים את אישיותך. חלק ממך משלם שלישי מן הגרעון באמצעות הממשלה, החלק השני משלם את שני-השלישים הנותרים באמצעות העירייה או המועצה-המקומית.

אם הינך תושב חיפה, כיסית בשנה שעברה גרעון המועצה הדתית בסך של כ-330 אלף ל"י. תושבי עכו כיסו גרעון של קצת למעלה מ-30 אלף ל"י. לעומת זאת,

הסתכם תקציב 1958 במועצה הדתית של קיבוץ סעד, השייך להפועל-המזרחי, בהכנסה כוללת של 324 ל"י מאגרות, והוצאות בסך של 25,080 ל"י. את הגרעון בסך כמעט 25 אלף ל"י כיסו המועצה האזורית עותה (כ-16 אלף ל"י) והממשלה (למעלה משמונת אלפים ל"י). מתוך האגרות שנגבו מתברר, כי השירותים המועצה דתית זו הגישה לא היו כל-כך מרובים ומסועפים. מאיפה נוצר, אם כן, גרעון כל-כך גדול? השאלה חשובה, מפני שגרעון, במקרה זה, פירושו הקצבה של הממשלה ושל הרשות המקומית.

ברור שכל קיבוץ מקבל תקציבים מן התנועה שלו, או ממשרד-הממשלה. גם קיבוץ סעד מקבל כל אותם תקציבים. אלא שבגלל היותו דתי, הוא זוכה לתקציב נוסף — מכספך — הפעם בצורת "כיסוי גרעון" של המועצה הדתית.

מינחת קטורת לשר

האם היא שאלת את עצמך פעם: הרי הדתיים שותפים חשובים בקואליציה; הרי מדוע לא דרשו לעצמם משרד חשוב כמו חינוך, או אוצר וביחוד, שאילו התקשו על כך, היו בוודאי מקבלים אותו. מדוע דבקו, כל ימי שותפותם בקואליציה, דחיק במשרד-הפנים?

הסיבה פשוטה. אילו היו הדתיים שולטים במשרד-האוצר היה עליהם לממן צרכים רבים של המדינה, אולי אפילו חוץ קיפוח מסויים של צרכיהם הם. אולם היותם שליטים במשרד הפנים נותנת להם השפעה בלתי-מעוררת על הרשויות המקומיות — שהן, כפי שמתברר, עמוד-התחך העיקרי של המועצה הדתית המונופוליסטית. שום ראש-עיר או ראש-מועצה-מקומית לא יסרב לשלם את שני-שלישי הגרעון של המועצה הדתית — יהיה גדול כאשר יהיה. כי אחרת, עלול הוא לסכן את כל תקציב העירייה או המועצה שלו, הנתון לאישור שר-הפנים.

כאשר מגישים פסח יפהר מהרצליה, מרכזי סורקיס מכפר-סבא או אבא חושי מחיפה, את תקציביהם לאישור משרד-הפנים, נהירים להם הסעיפים המפוקפקים של התקציב הזה. הם יודעים, שאילו רצו מומחי משרד-הפנים, היו מגלים את הסעיפים האלה ודורשים את הקטנתם או ביטולם. על כן עושים ראשי-הערים חשבון פשוט, שאם ישלמו למועצה הדתית של עירם את הסכום שהיא קבעה כגרעונה לאותה שנה, יפתחו עליהם כך את כל השערים הנעולים במשרד-הפנים. לשר הדתי-לאומי, ולמקידי (המפלגתיים) הבכירים, מוגשת בצורה זו מינחת קטורת, שמאחורי עשנה אפשר להעביר בשקט את התקציב.

המעניין ביותר בכל פרשת המועצות-הדתיות הוא, שעד היום לא נקבע להן שום מעמד חוקי מטעם המדינה. הן מתקיימות רק בזכות חוק זמני וכמה תקנות מיישנות ששרדו מימי הוועד הלאומי של תקופת המנדט. לכאורה צריך היה דבר זה להיות לרעת הדתיים. אך עובדה היא, שהם לא יזמו עד כה חקיקה להגדרת מעמדן וסמכויותיהן של המועצות-הדתיות.

כי במצב הנוכחי קל יותר למפדל לשלוט במועצות-הדתיות, מכיון שבהעדר חוק יכול שר-הדתות למנות ולפטר מועצה-דתית רק לפי ראות עיניו. ואילו המחוקק היה יוצא מנקודת-ראות שהוא יסודית לכל משטר דמוקרטי. היינו: אין מיסוי ללא ייצוג. כלומר: מאחר שתקציב המועצות-הדתיות משולם על-ידי כלל הציבור, חייב הציבור להיות מיוצג במועצות אלה, ולבחור את הנהלתן. דבר זה היה משמית מידי המפלגה הדתית-לאומית שלטון בלעדי על גוף המנהל עסקים במיליוני לירות של האזרח.

כאשר נתבקש לפני כמה חודשים שר-הדתות, באחת מישיבות הנהלת המפדל, להסביר את הפיגור בהבאת חוק המועצות-הדתיות לאישור הכנסת, השיב בלעג: "מה החיפזון? יותר מייצוג של 90% במועצות הדתיות, שיש לנו כיום, בודאי לא נשיג באמצעות החוק הזה."

אליה זו יש בה גם קוץ. כי את חוק תקציבי השירותים הדתיים היהודיים, שהוא חוק זמני, צריכה הכנסת לאשר מחדש מדי שנה בשנה. מפא"י יודעת זאת. על כך, לפני כל אישור, גובה לעצמה את אחוז הרווחים המתאים. אישור החוק מהווה ביה גם שוט מתמיד כלפי השותף, במקרה שינסה לצאת מהתלם שהיא התחתה לו.

מכיון שהמועצות הדתיות הן כלי-הביצוע של הכפייה הדתית, פירוש העיסקה: שתמורת תמיכת המפדל במדיניות החוץ, הכלכלה והבטחון של מפא"י, מעניקה מפא"י לדתיים, כל שנה מחדש, את המונופול על הזכות להנהיג כפייה דתית — בכספו של האזרח, שהוא הסובל מן הכפייה הזאת.

אולם הכסף שאתה משלם, ללא יודעין, למועצות הדתיות אינו בא רק לחזק את מכשירי הכפייה. הוא גם גורם פוליטי ממדרגה ראשונה. כי הוא מאפשר למפדל לקנות בכספך קולות בבחירות, והדבר מגביר עוד יותר את כוחה ומאפשר לה לפחוט מחיר גבוה. על כך בגליון הבא של "העולם הזה".

הם רוצים להתחתן - וחייבים לקיים את המנגנון הדתי